

FestivALT, czyli polsko-żydowska sztuka w Krakowie

2022-06-15

Świadomość sztuki żydowskiej w Polsce realizowana jest najczęściej poprzez zwykłą prezentację jej dokonań. Nieco inne założenie jej promocji ma FestivALT, działający na przecięciu sztuki, aktywizmu i edukacji, w celu podejmowania trudnych i aktualnych tematów odnoszących się do złożoności polsko-żydowskich w dzisiejszej Polsce. W dniach 24.06-03.07 w Krakowie, a także w Chrzanowie, odbędzie się szósta edycja FestivALTu, na którym wystąpią artyści z całego świata. W programie zaplanowanych jest kilkanaście wydarzeń, m.in.: wystawa, remiks opery, projekt fotograficzny, spektakl, performance, koncert czy spacer miejski. Wstęp na każde wydarzenie jest bezpłatny.

FestivALT to działający w Polsce międzynarodowy kolektyw złożony z żydowskich artystów i aktywistów, dla których centralnym punktem odniesienia są współczesne kwestie żydowskie w Polsce. Rzuca on wyzwanie stereotypom i promuje nowe sposoby myślenia o kwestiach polsko-żydowskich we współczesnej Polsce. Zajmuje się tematami, które przez dziesięciolecia omijane lub zamykane pod dywan, doprowadziły do normalizacji pewnych problematycznych zachowań i sytuacji. – FestivALT to program współczesnych twórców żydowskich, dostrzegających potrzebę innego spojrzenia na polsko-żydowską sztukę. Chcemy tworzyć oraz promować sztukę zajmującą się kulturą, historią, pamięcią i tożsamością żydowską w Polsce, nie uciekając od krytycznego spojrzenia na rzeczywistość – tłumaczy Magdalena Rubinfeld Koralewska, jedna z organizatorek FestivALTu. – Większość prezentowanych wydarzeń będzie premierowa. Projekty staraliśmy się dobierać w taki sposób, aby niosły za sobą jakieś przesłanie i skłaniały do refleksji. Preferujemy sztukę zaangażowaną, wymagającą nieco więcej od widza – dodaje Rubinfeld Koralewska.

Dlatego w tegorocznym programie znalazł się na przykład performance „Gender Diasporist”, którego celem będzie obnażenie absurdu i opresyjności prawa wobec jednostki oraz rozłożenie na czynniki pierwsze sposobu postrzegania ciała przez system państwowy. W ramach projektu, Tobaron Waxman, jako otwarcie transpłciowa osoba polsko-żydowskiego pochodzenia, połączy różne media i dziedziny wiedzy, by ukazać rozmaite aspekty wykluczenia, migracji, uchodźstwa i wpływu ingerencji granic państwowych na ludzkie ciało.

Uczestnicy tegorocznego FestivALTu będą mogli wziąć również udział w koncercie „Duchy Kóz”, wybitnego jazzmana i kompozytora muzyki filmowej Mikołaja Trzaski, który będzie muzyczną eksploracją pamięci żydowskiej w kontekście współczesnej tożsamości polsko-żydowskiej. Tytuł nawiązuje do starej, szczeczeszyńskiej opowieści, zgodnie z którą wypasane niegdyś przez żydowskiego pasterza zwierzęta, były zaczarowanymi przewodnikami stanowiącymi połączenie między dwoma światami, posiadającymi wiedzę o tajnym przejściu łączącym Szczeczeszyn z Jerozolimą.

Kolejną, angażującą propozycją będzie interwencja artystyczna „Wierzbą Estery”. Projekt skupiać się będzie na pracy z pamięcią wokół dawnego placu Estery w Chrzanowie. Na placu tym stała wysadzona w 1973 r. Synagoga Wielka, gdzie jakiś czas później wyrosła wierzbą płacząca, którą w 2018 roku nieoczekiwanie ścięto. Miasto Chrzanów przed II wojną światową zamieszkiwane było w połowie przez społeczność żydowską. Pamięć o niej i jej historii jednak z roku na rok słabnie. Głównym celem projektu będzie ponowne posadzenie drzewa w miejscu dawnej synagogi i nazwania go Wierzbą Estery, nawiązując do współcześnie bezimiennego placu Estery przed chrzanowskim MOKSiR-em. Artyści zaproszą publiczność do wspólnego sadzenia Wierzbą Estery przy użyciu symbolicznej "cichej wody". Zwieńczeniem wydarzenia

będzie koncert zespołu Mojse Band inspirowany twórczością chrzanowskiego kantora Hirsha Leiba Bakona.

Podczas Festiwalu przypomniani zostaną także nieżyjący już, żydowscy artyści. Performance „Muzeum Rzeczy Zagubionych: Pola” autorstwa Marcina Miętusa poświęcony będzie Poli Nireńskiej, polskiej tancerce i choreografce żydowskiego pochodzenia, która na przekór konserwatywnym rodzicom, nieprzychylnym krytykom i antysemitom, całe życie walczyła o wolność artystyczną i obyczajową. Instalacja ta będzie stanowić przyczynek do obecnej w przestrzeni publicznej dyskusji dotyczącej kondycji kobiet oddanych sztuce. Natomiast remiks opery „Robert Le Diable” uważanej za sztandarowe dzieło romantyzmu, będzie miał na celu przypomnienie dorobku Giacomo Meyerbeera, niemiecko-żydowskiego kompozytora, którego twórczość została zapomniana ze względu na rozpętaną przez Wagnera antysemitę nagonkę.

Nie zabraknie też propozycji dla koneserów filmu czy teatru, którzy będą mogli wziąć udział w „Arjiv”, czyli audiowizualnym eseju, który stworzyła argentyńsko-polska artystka Julieta Lande, na podstawie materiałów zebranych do filmu dokumentalnego związanego z rekonstrukcją historii jej dziadków, którzy urodzili się w Polsce i przeżyli Holokaust. Organizatorzy zapraszają również na, oparty na opowiadaniach Mikołaja Grynberga z tomu „Rejwach”, spektakl „Tutaj, czyli gdzie? Rzecz o (nie)pamięci” zaadaptowany przez Dorotę Abbe, którego motywem przewodnim jest tzw. syndrom drugiego pokolenia po Holokauście.

W ramach Festiwalu odbędzie się także wystawa „8 kobiet” autorstwa Ewy Cieniak, dotycząca kobiecego wielogłosu na temat tożsamości i polsko-żydowskiej dwoistości, składająca się z haftowanych portretów obecnych w przestrzeni publicznej Polek pochodzenia żydowskiego. Zobaczyć będzie można również projekt fotograficzny Renaty Guzery „Z ciemności...” przedstawiający portrety osób, które były świadkami tego, co profesor Jan Grabowski określił „polowaniem na Żydów”, czy wziąć udział w spacerze miejskim „Żyd, sąsiad, pies”, po terenie dawnego obozu Płaszów w Krakowie, mającym pomóc w zrozumieniu często odmiennych oczekiwań, potrzeb i zasad, którymi kierują się odwiedzający to miejsce.

Z pełnym programem Festiwalu można zapoznać się pod linkiem: <https://www.festivalt.com/>